

Beiteparasitter hos kalv og ungdyr

HELSE

Rasmus Lang-Ree
tekst og foto
rasmus.lang.ree@geno.no

Utlandet er resistente innvollsnyltere et økende problem. Riktig beitebruk er derfor å foretrekke framfor rutinemessig forebyggende behandling med medisiner. Professor ved Parasittologisk laboratorium ved Norges veterinærhøgskole, Bjørn Gjerde, understreker at i mange tilfeller vil det være riktig å behandle kalver og førsteårsbeitende ungdyr mot løpeorm før beiteslipp.

Hva er den viktigste risikofaktoren i forbindelse med beitebruken?

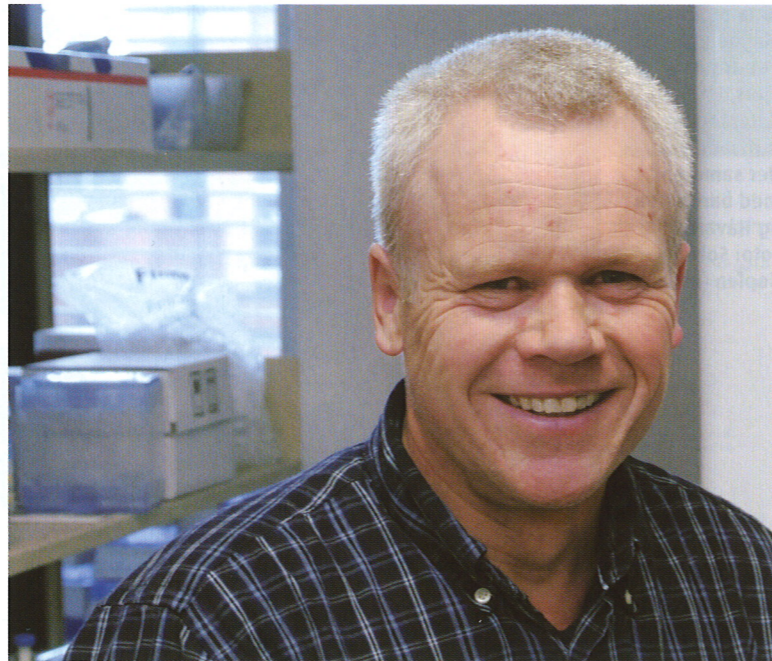
– Bruk av samme beite år etter år til kalver eller ungdyr vil etter hvert føre til svært høy smittebelastning, svarer professor Bjørn Gjerde. Både løpeorm og koksidier overvintrer i beitet og vil smitte dyra med en gang de kommer ut. Dyr som er smittet vil etter en periode selv skille ut egg, og slik vil smittebelastningen bygge seg opp utover sommeren. Samme beitet bør derfor helst ikke brukes til kalv og ungdyr i mer enn to til tre år.

Hva er gunstig beitebruk med hensyn på innvollssnyltere?

– Det er en fordel med blanding av dyr i ulike aldersgrupper. Da vil snylterkonsentrasjonen på beitet bli mindre, fordi eldre dyr er immune og skiller ut lite egg. Egne beiter til ungdyr er kanskje en driftsmessig fordel, men innebærer stor risiko for problemer med snyltere. Pløying hvert andre eller tredje år vil være en effektiv måte å fjerne parasittmitten på arealer som brukes intensivt til beite.

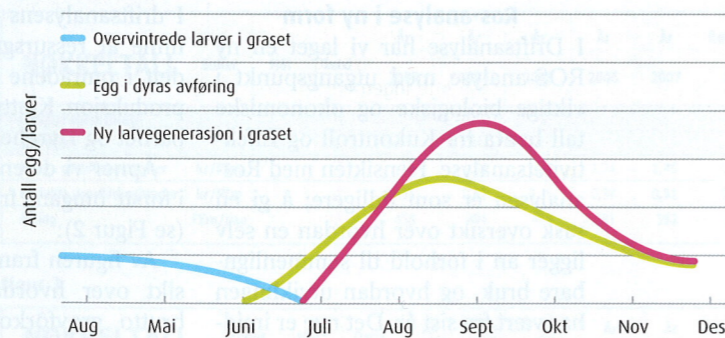
Hvis det er lungeorm som er problemet, så er det derimot en fordel å ha ungdyra for seg selv siden det er eldre dyr som smitter ut beitet for yngre, sier Gjerde.

– Sambeiting med andre dyrearter som sau vil også begrense

■ Professor ved Parasittologisk laboratorium ved Norges veterinærhøgskole, Bjørn Gjerde, understreker betydningen av at førsteårsbeitende dyr slippes på beiter med lite overvintret parasitt-smitte.

Figur 1. Parasittbelastningen i beitet.

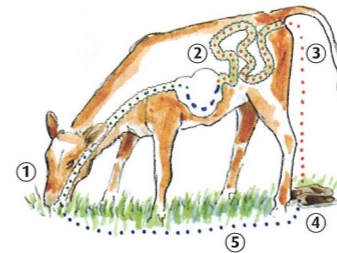

oppbygningen av smitte i beite. Hvis en flytter ungdyra over på utmarksbeite eller håbeite i midten av juli unngår en at dyra utsettes for smitte fra den nye larvegenerasjonen (se Figur 1). På utmarksbeiter er arealene så store at parasittkonsentrasjonen blir liten. Men

en skal være litt oppmerksom på at det kan bli sterk smittebelastning ved samlingsplasser for dyra.

Ved å utsette beiteslipp til månedsskiftet juni/juli vil en unngå at dyra smittes med overvintrede parasitter, men driftsmessige er vel dette et lite aktuelt tiltak.

Gjennomtenkt bruk av beitene er nøkkelen for å forebygge tap og sykdom på grunn av innvollssnyltere.

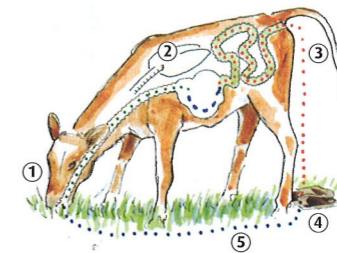
Figur 2 Løpetarmparasitter

1. Larver tas opp fra graset
2. Larver utvikles til voksne parasitter i løpe- og tynntarmen
3. Cirka 3 uker etter at dyret er smittet skiller parasittene ut egg som kommer ut med gjødsla
4. I løpet av 2–8 uker utvikles larver (tiden det tar avhenger av temperatur og fuktighet)
5. Larvene vandrer ut fra gjødsla når det er vått i graset

FAKTA

Løpeorm (rundorm)

- Størst problem første beitesesongen for kalver og ungdyr 3–4 uker etter beiteslipp og fra midten av juli og utover
- Parasittene overvintrer i beitet
- Symptom: Av og til alvorlig diaré, men ofte ingen tydelige sykdomstegn bortsett fra bløt avføring
- Behandling: Ved utbrudd behandles alle førsteårsbeitende dyr
- Forebygging: Skifte av beiteareal fra år til år, skifte av beite i beitesesongen (eks håbeite eller utmarksbeite fra midten av juli), sambeiting (yngre/eldre storfe eller storfe/andre dyreslag), moderat dyretetthet. Medikamentell behandling av alle førsteårsbeitende tidlig i beitesesongen eller ved beiteslipp hvis det brukes preparat med langtidsvirkning. Småkalver/pattekalver behandles bare ved innsett

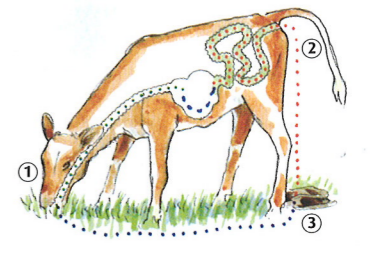
Figur 3 Lungeorm

1. Larver tas opp fra graset
2. Larvene vandrer til lungene og blir kjønnsmodne der (på høsten vil larvene gå i «dvale» og først fullføre utviklingen neste år)
3. Larver skiller ut med avføringa 21–25 dager etter at dyret er smittet
4. I løpet av ei uke utvikles infektive larver
5. Larvene spres i graset i nærheten med soppsporer

FAKTA

Lungeorm

- Viktigste hos førsteårsbeitende kalver og ungdyr men kan opptre hos eldre dyr (varierende mengder parasitter i beitet fra år til år) på ettersommer/høst
- Overvintrer ikke i beitet – men i dyra. Eldre dyr må først smitte ut beitet
- Vanligst ingen tydelige sykdomstegn (subklinisk), men kan gi alvorlige sykdomsutbrudd
- Symptom: Hoste, blir kortpustet fra 2 uker etter smitte. De fleste dyra vil komme seg igjen etter 8 uker, men noen blir alvorlig syke og dør. Sterkt fall i melkemengden hos lakterende dyr
- Behandling: Medikamentell behandling av alle dyr som har første sesong på det aktuelle beitet. Kan også være aktuelt å behandle eldre dyr. Obs! Tilbakeholdelsesfrist melk
- Forebygging: Forebyggende tiltak mot løpetarmorm vil også ha effekt mot lungeorm

Figur 4 Koksidier

1. Kalven får i seg overvintrede egg de første dagene på beite
2. Kalven får diaré 1–2 uker etter beiteslipp
3. 6–8 dager etter smitte skiller det ut egg med avføringa

FAKTA

Koksidier

- Opptre hos førsteårsbeitende kalver og ungdyr 1–2 uker etter beiteslipp
- Parasittene overvintrer i beitet
- Kraftig diaré (tyntflytende, vandig men ublodig) som gir uttørring, vekttap/reduert tilvekst. Koliikk-lignende smerter
- Behandling: Alle unge dyr behandles ved utbrudd
- Forebygging: Skifte av beiteareal for ungdyr fra år til år, årlig flytting av drikkeplasser/føringsplasser. Behandling med medisiner ved beiteslipp eller behandling 2–3 dager etterpå

Fortsetter neste side